

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXX. - Štev. 4

T R S T - 24. februarja 1978

200 lir

Zavlačevanje vladne krize škoduje državi in tudi parlamentarni dejavnosti. KPI zahteva čimprejšnjo rešitev vladne krize

Krščanska demokracija zavlačuje rešitev vladne krize

Vodstvo KPI zahteva ponovno srečanje tajnikov strank ustavnega loka

Vse kaže, da je vladna kriza še daleč od rešitve. Teško, skoraj nemogoče je predvidevati, kakšna bo rešitev. Položaj postaja čedalje bolj zamotan. Krščanska demokracija se nikakor ne more prijazniti z dejstvi, ki obstajajo, zavlačuje jasen kolikor toliko sprejemljiv odgovor in obenem še naprej zaostruje svoje stališče, rekli bi celo, da prehaja k izsiljevanju. Okvirni program, ki ga je predlagala drugim strankam ustavnega loka, ni zadovoljil nikogar. Ostro ga je krizirala tudi sindikalna konfederacija CGIL - CISL - UIL.

Nekako takole menijo demokristjanski vrhovi: Z "novo formulo", ki jo predlagamo, naj bi se izognili oblikovanju vladne večine, kakršno zahtevajo druge stranke ustavnega loka; dovolj bi bilo, da bi stranke glasovale za manjšinsko (demokristjansko) vlado, ta pa bo potem postopoma uresničevala svoj program. Odpovedati bi se torej mogli novim ukrepom za zaščito javnega reda, prenehati bi morali govor o sindikatu policije, odpovedati zahtevam po industrijskem preusmerjanju in zaposlovanju itd.

Povsem naravno je, da so pretenzije demokristjanskega vrha nesprejemljive, kar postaja čedalje bolj jasno.

Komunistični poslanci, ki so se sestali pred nekaj dnevi v parlamentu, so ponovno poudarili zahtevo po čimprejšnji rešitvi vladne krize, hkrati pa so pripomnili, da vsakršno zavlačevanje rešitve silno negativno vpliva na razmere v državi.

Vodstvo KPI je po seji, ki je bila v četrtek, objavilo posebno sporočilo, v katerem je med drugim rečeno:

"Krščanska demokracija mora razvozlati krizo in to čimprej. Nujno je ponovno srečanje sekretarjev strank ustavnega loka. Posvetovanja, ki so bila v teh dneh, so bila sicer koristna, vendar pa niso obrodila konkretnih sadov. Zato se morajo nadaljevati in se ne sme po nepotrebnem izgubljati časa".

Sporočilo o seji vodstva KPI, na kateri je o poteku pogajanj za rešitev vladne

krize poročal senator Chiaromonte, pravi dalje:

"Tako minevajo dnevi ne da bi rešili vladno krizo kar škoduje državi in tudi parlamentarne dejavnosti prihodnjih mesecev. Krščanska demokracija mora zato v najkrajšem času sprejeti svoje odločitve.

Elementov za novo skupno srečanje voditeljev strank ustavnega loka je dovolj, zato naj mandatari za sestavo nove vlade čimprej skliče to srečanje in predstavi program nove vlade, njeno strukturo in predloge o političnem ravnotežju.

In tu bi se nekoliko zadržali ob komentiranju teh stavkov. Vprašali bi se, kaj pravzaprav pomenijo. Verjetno dokazujejo, da potrpežljivost KPI mineva, da zato zahteva, naj se vsa zadeva zaključi čimprej. Morda pa te besede sporočila pomenijo tudi neke vrste "ultimatum" Andreottiju ter zahtevo po ukrepih, tudi mimo volje drugih veljakov njegove stranke, "če zares hoče biti naslednik samega sebe".

Pa še nekaj je dodati: Zakaj komunisti menijo, da je dovolj elementov za novo srečanje voditeljev strank ustavnega loka? Verjetno zato, ker so pogajanja o programu nove vlade obtičala ob glavnih vprašanih javnega reda, glede katerega so demokristjani do skrajnosti nepopustljivi in dajejo razumeti, da bi morda popustili na političnem področju, če bi se levica odpovedala sindikalizaciji in demilitarizaciji policije.

Socialisti so "novo formulo" že zavrnili. Poudarili so: "demokristjani naj vedo, da bodo morali popustiti pri programskih zadevah, če hočejo imeti zaupnico za vlado, v kateri ne bi bile zastopane druge stranke". Vsekakor pa si socialisti pridržujejo pravico, da bodo naknadno izrekli končno oceno.

Tudi sindikati bodo izrekli končno oceno šele po srečanju s poverjenim predsednikom Andreottijem. To srečanje bo čez nekaj dni.

Skupščina delavcev - komunistov

Preteklo soboto je bila v Trstu skupščina delavcev - komunistov. Uvodno besedo je imel član vodstva tržaške federacije KPI tovariš Pasi. Obravnaval je pekoče probleme tržaškega gospodarstva. V svojem izvajanju je izhajal iz splošnega položaja, ki tare državo in družbo sploh ter spodbijal optimistične napovedi nekaterih krogov. Med drugim se je skliceval tudi na državni proračun za tekoče leto, ki predvideva strahovite razlike med dohodki in izdatki, ki se utegnejo še povečati, če ne bo vlada pravočasno preusmerila svoje politike. Po teh splošnih ugotovitvah je govornik prešel k nalogam, ki se postavljajo pred komuniste v sedanjem času. Med drugim je poudaril, da mora biti partija dobro pripravljena, ko postavlja svojo kandidaturu za vodstvo države. Zaradi tega bo treba tudi v sami partiji marsikaj

storiti. Danes se na krajih dela, v tovarnah, ne more govoriti samo o mezdnih problemih. Govor mora postati širši. Dotakniti se mora tudi problemov, države, dežele in krajevnih ustanov. V tem pogledu se je treba odločiti za kvaliteten skok naprej.

V razpravi, ki je sledila uvodnemu poročilu in je trajala ves dan, so sodelovali številni udeleženci, zaključke pa je povzel sekretar federacije Rossetti in med drugim naglasil problem demokratske enotnosti ljudskega in delavskega gibanja.

Za jutri, soboto je napovedana deželna skupščina delavcev v Trziču. Uvodno besedo bo imel tovariš Silvano Tarondo, namestnik deželnega sekretarja KPI, sklepno besedo pa bo imel senator Cosutta, član vsedržavnega vodstva KPI.

Pomembni zborovanji KPI v Trstu in Gorici

Preteklo nedeljo je bilo v Trstu zborovanje KPI, na katerem so govorili o vprašanjih, ki so v zvezi z obstoječo krizo v državi. Govorili so: sekretar tržaške federacije Rossetti, senatorka Jelka Gerbec in član vsedržavnega sekretariata partije sen. Chiaromonte.

Sekretar tržaške federacije KPI Rossetti je v glavnem govoril o težkem gospodarskem položaju Trsta, dotaknil pa se je tudi žgočega problema političnega kriminala ter povabil vse demokratične politične sile k enotnemu nastopu.

Sen. Jelka Gerbec je najprej spregovorila o obstoječi krizi na vsedržavni ravni in objasnila predloge, ki jih postavlja KPI za izhod iz krize, potem pa je govorila o problemih, ki zlasti živo zanimajo slovensko narodnostno skupnost v naši deželi. Med drugim je poudarila, da bo do celovite zaščite Slovencev v Italiji prišlo le če se bo demokracija v državi okrepila in z njo vred tudi sodelovanje med strankami ustavnega loka.

Sen. Chiaromonte je najprej podčrtal, da ima KPI velik čut odgovornosti za rešitev krize, nato pa je dodal, da v

sedanjih okoliščinah samo nujnostna vlada, kakršno predlaga KPI, more pristopiti k zdravljenju obstoječega položaja.

V nadaljevanju svojega govora je sen. Chiaromonte dejal, da mnoga vprašanja čedalje bolj vznemirjajo državljane, omenil je žgoča vprašanja javnega reda šole, zaposlovanja mladine itd. Dalje je sen. Chiaromonte poudaril pomen enotnega gibanja in solidarnosti množic, še zlasti v sedanjem času.

Tudi v Gorici je bilo preteklo nedeljo pomembno zborovanje KPI. Govorili so: senator Valori, član vsedržavnega vodstva partije, Tullio Paizza, sekretar federacije KPI za Goriško in Ivan Bratina, član vodstva goriške federacije.

Senator Valori je obravnaval splošne probleme, ki so v zvezi z obstoječo politično krizo v Italiji, o prizadevanjih za odpravo te krize in za imenovanje nove vlade; sekretar Paizza je v glavnem obravnaval pereče probleme na Goriškem, Bratina pa je govoril o specifičnih problemih Slovencev in o zakonskem ósnutku KPI za celovito zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

9. MARCA SPLOŠNA STAVKA V DEŽELI

Deželno tajništvo enotne sindikalne federacije CGIL, CISL in UIL je izdelalo platformo zahtev in predlogov, ki jo bo predložilo v proučitev in razpravo deželni upravi ter političnim in gospodarskim dejavnikom. Te zahteve bo delavska gibanje naše dežele podprlo s širšo akcijo v katero se uokvirja tudi splošna vsedeželna stavka, ki jo sindikalno tajništvo napoveduje za 9. marec, ko se bo delavstvo zbralo v Trstu na velik demonstraciji.

Predlog za ureditev delovnih razmerij

Italijanske in jugoslovanske sindikalne organizacije so pripravile osnutek splošnega razuma, ki zadeva premike delavcev med obema državama. Na osnovi tega besedilo naj bi odpravili nepravilno najemanje delovne sile in neurejena in protizakonita delovna razmerja. Italijanski delavci Jugoslaviji ter jugoslovanski v Italiji bodo uživali iste pravice kot domačini tako glede dela, osebnih dohodkov, socialne varnosti, pokojnin, izobraževanja, družin ter socialnih pravic. Tako naj bi veljal vsedržavna zakonodaja na področju delovnih kolektivnih pogodb, obenem pa naj bi uresničili koordiniranje in sodelovanje delavskih uradov.

DOBERDOB

PODPORA DIJAKOM VIŠJIH SREDNIH ŠOL

Občinska uprava v Doberdobu je podelila denarni prispevek v znesku 40.000 lir dijakom višjih srednjih šol. Pravico do prispevka imajo tisti, ki živijo v težjih gmotnih razmerah. Zainteresirani naj se čimprej zglasijo na občinskem uradu, kjer bodo dobili potrebne informacije ter dvignili obrazec za sestavo prošnje.

PRISPEVKI

V POČASTITEV SPOMINA

Dne 23. marca bo minilo 13 let od dneva, ko je v tragičnih okoliščinah preminil tov. Ivan Sulčič iz Križa. Počastitev njegovega spomina daruje družina Sulčič iz Križa 95, lir 5.000 v sklad DELA.

Ob vpisu naročnine za tekoče leto so prispevali za sklad DELA:

Ivan Benčič, Log, 7.000 lir, Marjan Žuljan, Log, 7.000 lir, Viktor Pernarčič, Štivan, 2.000 lir, Ivan Košuta, Križ, 5.000 lir, Avgust Blažina, Štivan, 7.000 lir, Julka Peric, Štivan, 2.000 lir.

Sosič Franc, Opčine, daruje za sklad DELA 1.000 lir.

Vsem iskrena hvala.

Stavka kovinarjev podjetij z državno soudeležbo



V sredo je bila vsedržavna stavka delavcev industrijskih podjetij z državno soudeležbo. Stavka v tržaških podjetjih je trajala štiri ure in je povsem uspela. Stavkajoči so šli v sprevedu po glavnih mestnih ulicah, posebni delegaciji pa sta šli na sedež deželnega odbora in na sedež tržaške občine, kjer sta obrazložili položaj, v katerem se nahajajo delavci ter zahtevali naj deželni odbor in tržaška občinska uprava posežejo na pristojnih mestih v obrambo delovnih mest in torej v korist prizadetih delavcev.

Zakaj pravzaprav gre? Gre za vprašanje obnovitve delovne pogodbe. Delavci v livarski in kovinski predelovalni stroki že dvajset mesecev čakajo na obnovitev delovne pogodbe. Pogajanja so obtičala na mrtvi točki zaradi nerazumevanja vladnih krogov in delodajalcev. Gre pa tudi za vprašanje dodelitve nove vloge industrijskim podjetjem z državno soudeležbo, za temeljito spremembo politike investicij, rekvalifikacije proizvodnih sredstev ter za ohranitev delovnih mest.

Tržaški kovinarji so s svojim nastopom pokazali visoko stopnjo politične in razredne zrelosti. Ponovno so opozorili na nujnost novih področnih načrtov, kajti le tako bo mogoče ustaviti zmanjševanje proizvodne dejavnosti in torej tudi ohranitev delovnih mest.

Senatorica Jelka Gerbec na radiu Trst «A»

Za rešitev perečih problemov in sprejem zakona za zaščito slovenske manjšine je nujno potreben enoten nastop vseh demokratičnih sil

Senatorica JELKA GERBEC je pred dnevi govorila na radiu Trst A o nekaterih aktualnih problemih.

Vprašanja in odgovori se glasijo:

VPRAŠANJE — Položaj, v katerem se nahajamo, je zelo težak, verjetno najtežji po zadnji vojni. Kaj predlaga KPI, da bi premagali obstoječe stanje?

ODGOVOR — KPI meni, da se bo dalo dokončno spremeniti položaj le s skupnimi napori, le če se bodo vse zdrave sile združile in če bodo stranke ustavnega loka sodelovale na ključnih mestih, na najvažnejših položajih — v vladi. To pa seveda na osnovi nekaterih dogovorjenih ciljev, po katerih stremijo vse zdrave sile v državi kot so: izhod iz težkega položaja, ureditev nekaterih gospodarskih problemov osnovnega pomena v zvezi z zaposlitvijo, s proizvodnjo, z vzpostavitvijo normalnih pogojev na področju javnega reda, da se zatrejo prevratniške centrale, da se dokončno premaga fašizem, da se za vselej preprečijo teroristična dejanja. To nikakor ne pomeni, da bi se posamezne politične stranke odpovedale lastnim idejam in ciljem, ki so značilni za sleherno politično silo. Komunisti, na primer, se zavoljo skupnega nastopa ne bomo odpovedali svojemu dokončnemu cilju, se pravi uresničenju socialistične družbe.

VPRAŠANJE — Kaj pa v deželi Furlaniji — Julijski krajini, kjer je mnogo drugih odprtih vprašanj?

ODGOVOR — Že prejšnje leto smo skupaj z drugimi političnimi strankami sklenili sporazum in se dogovorili za nov način upravljanja v deželi. Nekaj pozitivnega smo s skupnimi napori tudi dosegli, se pravi zakon za obnovo od potresa opustošenih področij ter 3050 milijard lir za isti namen. Vendar deželna vlada, v kateri so krščanski demokrati, socialdemokrati in republikanci, ni držala besede in skupno izdelan načrt je nekje obtičal. To je za našo deželo zelo kvarno. Zato pravimo, da je treba tudi v Furlaniji-Julijski krajini pospešiti skupno politično akcijo in nastop ter medsebojne stike med strankami ustavnega loka, predvsem pa je treba vzpostaviti tesnejše vezi s tovariši socialisti. Obenem pravimo, da je treba najti novo izhodišče pri upravljanju dežele, premostiti sedanjo vladno formulo, ki se ni izkazala dovolj na višini, ki ni znala biti kos dogodkom. Potrebno, nujno je, da se tudi pri nas vzpostavi deželni odbor demokratične solidarnosti, v katerem naj bi bile poklicane k odgovornosti pri upravljanju vse sile levice, brez diskriminacije v pogledu

komunistov. Le tako bomo premagali težek položaj. Seveda, vse to pa ne gre brez trajnega, nenehnega doprinosa in sodelovanja najširših množic, ki s svojim nastopom morajo spodbujati v to smer in izsiliti novo vladno izhodišče, novo politično usmeritev, nove pogoje življenja in dela v Furlaniji — Julijski krajini; stopiti je treba naprej na poti demokratičnega napredovanja in na področju javnega reda, na poti obnove področja, ki ga je potres opustošil, na poti gospodarskega preokreta ter na poti zaščite pravic Slovencev in jamstva za razvoj slovenske manjšine v Italiji.

VPRAŠANJE — Praviš, da je potrebna ureditev položaja tudi v zvezi z narodnimi pravicami Slovencev. Nekateri menijo, da bi bilo dovolj uresničiti osimski sporazum in bi imeli Slovenci dovolj jamstev. Kaj praviš k temu?

ODGOVOR — Ne, nikako ni dovolj uresničiti osimski sporazum zato, da se uredijo vsa odprta vprašanja naše narodnostne manjšine. Osimski sporazum je sicer zelo važen dokument, ki odpira nove možnosti rešitve celotnega vprašanja Slovencev v Italiji in ki delno predvideva tudi ureditev nekaterih odprtih vprašanj, vendar je v sedanjem položaju potreben vsedržavni zakon, ki naj urejuje vsa glavna in pereča vprašanja Slovencev v Italiji. Učinki osimskega sporazuma se utegnejo raztegniti tudi na Slovence, ki bivajo

na področjih Furlanije — Julijske krajine, ki so izven bivše cone A. Vendar je potreben nedvoumni zakon splošnega obsega, ki naj uokvirja celotno slovensko tematiko, tako da ne bo nihče mogel to lmačiti zadeve, češ: se urejujejo problemi le Slovencev bivše cone A.

VPRAŠANJE — Komunisti, ki smo prvi predložili zakonski osnutek za celovito zaščito Slovencev v Italiji in to že leta 1970 — predložila sta ga tovariša: Albin Škerk v poslanski zbornici in Paolo Sema v senatu — smo pred dnevi predložili javnosti nov zakonski osnutek. Zakaj ni bil ponovno predložen kar prejšnji osnutek?

ODGOVOR — To ni bilo mogoče iz več razlogov. Od leta 1970 se je marsikaj dogodilo. Dobili smo še nov zakon za slovensko šolo (znani zakon Škerk — Belci); stopili so v veljavo delegirani dekreti za šolo, ki so ustvarili nove pogoje tudi za slovensko šolo; parlament je odobril nove odloke za prenos številnih pristojnosti države na dežele in krajevne ustanove in je odslej nujno voditi računa z novimi razmerami, ki se ustvarjajo s temi odloki v državi in ki bodo imeli svoj učinek tudi v pogledu slovenske manjšine, ko bodo stopili v veljavo tudi v deželah s posebnim statutom kot je naša. Vse to je bilo treba upoštevati, kakor je bilo treba upoštevati tudi nove razmere in dogodke in še zlasti zanimive predloge, ki so se



Slovenska prosvetna zveza v Trstu je priredila osrednjo Prešernovo proslavo v Kulturnem domu v nedeljo 12. t. m.. O pomenu slovenskega kulturnega praznika je govoril Miroslav Košuta, letošnji nagradjenec Prešernovega sklada. Pesniki Tone Pavček, Tone Kuntner in Janez Menart so brali svoja dela. Ostali spored so izvajali moški pevski zbor Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela, pianistka Verenka Terčelj in mladinska dramska skupina SPD Tabor z Opčin

pojavi tako v naših vrstah, kakor je bilo treba upoštevati tudi nove razmere in dogodke in še zlasti zanimive predloge, ki so se pojavili tako v naših vrstah kakor v splošni razpravi, ki se je vsa zadnja leta nenehno vila pri nas v zvezi s slovensko tematiko. Ne gre na primer pozabiti na važno razpravo, ki se je vodila na konferenci o manjšinah, za katero je dala pobudo tržaška pokrajina pred nekaj leti v našem mestu.

VPRAŠANJE — Kakšne so glavne značilnosti novega zakonskega osnutka, ki ga predlagamo komunisti? Kaj je novega v njem?

ODGOVOR — Zakonski osnutek upošteva vsa odprta vprašanja, jih naglašja in jim tudi išče izhodišče. Predvsem in še posebno išče izhodišče za ona vprašanja, ki so najbolj pereča in za katera je treba nujno najti rešitev. Sklicuje se na ustavo in predlaga zagotovila za polno uživanje pravic, za družbeni, gospodarski in kulturni razvoj Slovencev v Italiji, za svobodno izražanje v materinem jeziku in za ohranitev narodnostne identitete. Nadalje zakonski osnutek upošteva Slovence v Italiji kot celoto, kot eno samo skupnost, odstranjuje delitev Slovencev na tri kategorije. Kar se novosti v našem osnutku tiče, naj povem, da jih je več:

1. Predvidevamo na primer, da se z odlokom predsednika republike, toda po ustreznem mnenju deželnega sveta Furlanije — Juliske krajine, določijo seznam občin, v katerih naj se izvaja dvojezičnost.

2. Predvidevamo posebne pristojnosti dežele za posege v korist družbeno-gospodarskega in kulturnega razvoja Slovencev. Za družbeno-gospodarski razvoj slovenske narodnostne skupnosti predlagamo posebne večletne načrte, ki naj jih sestavi dežela v soglasju z gorskimi skupnostmi ob upoštevanju deželnega načrtovanja ter v okviru vsedržavnega načrtovanja. Za uresničenje teh ciljev predvidevamo tudi finančno kritje.

3. Poleg tega predlagamo, naj se pri deželnem odboru (deželni vladi, pripis uredn.) ustanovi posvetovalna komisija, ki naj bi jo sestavljali Slovenci, da bi mogla slovenska narodnostna skupnost v Italiji preko nje neposredno sodelovati pri oblikovanju in izdelavi omenjenih načrtov, a tudi pri drugih izbirah, ki zadevajo Slovence v Italiji. To komisijo naj bi imenoval deželni svet na osnovi imenovanj s strani občin, kjer prebivajo in se zgodovinsko izražajo Slovenci.

VPRAŠANJE — Ali bi še kaj povedala v zvezi s tem kar predvideva zakonski osnutek KPI glede slovenskega jezika?

ODGOVOR — Da bi mogli slovenski jezik uporabljati pripadniki slovenske narodnostne skupnosti v vseh treh pokrajinah tako v ustnih kot pismenih odnosih v uradih javnih uprav, na sodnih, v izvoljenih svetih in njihovih komisijah ter v drugih predstavniških organih. Predlagamo tudi, naj se v občinah, ki bodo vključene v predvideni seznam, ki sem ga že omenila, uporabljajo slovenska imena, da se sporočila in javni razglesi objavljajo tudi v slovenščini ipd.

GLASBENA MATICA - TRST s sodelovanjem STALNEGA SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA

Gostovanje Opere Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane

BEDŘICH SMETANA

PRODANA NEVESTA

Opera v treh dejanjih

Dirigent RADO SIMONITI,
solisti, balet, orkester in zbor Ljubljanske opere

Kulturni dom v Trstu: V sotočo 4.3.1978 ob 20.30 —
predstava v abonmaju GM
V nedeljo 5.3.1978 ob 16 —
vstopnice s popustom za abonente
GM iz Gorice in SSG

Prodaja vstopnic od četrta 2.3. do sobote 4.3. pri blagajni Kulturnega doma od 11. do 13. in eno uro pred pričetkom predstav.

Abonente GM prosimo, da javijo v tajništvo (tel. 418-605), če se ne morejo udeležiti sobotne predstave.

Da se pa zajamči vse to, predvidevamo, naj se pristojni uradi ustrezno opremijo s tehničnimi sredstvi in naj dobe tudi osebje, ki popolnoma obvlada slovenski jezik. Menim, da velja poudariti tudi, da se v našem zakonskem predlogu smatra poznavanje slovenskega jezika kot naslov, ki se ocenjuje s točkovanjem na natečajih in pri sestavljanju prednostnih lestvic (za mesta v javni upravi) in še to, da se za državne uslužbenke, ki občujejo v slovenščini, predvidevajo posebni skladi.

VPRAŠANJE — Kaj pa v zvezi s šolstvom?

ODGOVOR — V zvezi s šolstvom? Zelo polagamo na avtonomijo slovenske šole. Da zajamčimo upravno avtonomijo predlagamo ustanovitev posebnih oddelkov in sekcij pri šolskih skrbništvih v Trstu in Gorici in to že takoj, v Vidmu pa ko bi se ustanovile slovenske šole v tamkajšnji pokrajini. Te sekcije naj bi bile pristojne za slovenske šole vseh vrst in stopenj, vodil pa naj bi jih vicepredsednik. Da zajamčimo programsko avtonomijo slovenske šole predlagamo ustanovitev deželnega sveta slovenske šole, ki naj bi ga izvolile šolske komponente vseh slovenskih šol Furlanije — Julijske krajine in sestavljale slovenske komponente raznih predstavništev in ustanov. Ta svet naj bi nadomeščal pristojnosti komponent slovenske šole v šolskih okrajih, kar trenutno predvidevajo delegirani dekreti a obenem naj bi se izrekal o vseh problemih slovenskega šolstva, učnega in drugega šolskega osebja, pa tudi o imenovanju komisij za državne izpite na slovenskih šolah. Kar se tiče koordiniranja storitev krajevnih uprav, ki so seveda in neizbežno skupne italijanskim in slovenskim šolam pa predlagamo, naj deželni svet slovenske šole od časa do časa imenuje svoja odposlanstva, ki naj bi se udeleževala sej okrajnih šolskih svetov, ki so pristojni za določeno področje. Tudi predsednik

deželnega sveta slovenske šole naj sodeluje, po našem predlogu, na sejah predsednikov okrajnih šolskih svetov pri proučevanju problemov skupnega interesa.

VPRAŠANJA — In za kulturna in druga društva ter za slovenske ustanove primarnega pomena? Kaj se v glavnem predlaga?

ODGOVOR — Predlagamo popolno avtonomijo ter prispevke iz državnih skladov. Za ustanove, ki so primarnega pomena, kot so npr. Stalno slovensko gledališče v Trstu, Glasbena matica, dijaški domovi, Raziskovalni inštitut in Narodna in študijska knjižnica, predlagamo naj jih država razglašuje kot ustanove javne koristi ter da se jim zajamčijo ustrezni prostori in sredstva za svojo dejavnost.

VPRAŠANJE — Kdaj bo v parlamentu predložen nov zakonski osnutek?

ODGOVOR — Takoj zatem, ko se bodo končala posvetovanja, bomo dodali morebitne popravke odnosno dopolnila v besedilo zakonskega osnutka, nakar ga bomo izročili parlamentarnim uradom KPI v senatu in v poslanski zbornici, da ga dokončno proučita. Nato ga bomo predložila v senatu, tovariš Cuffaro pa ga bo predložil v poslanski zbornici.

VPRAŠANJE — Kakšna posvetovanja spodbujamo?

ODGOVOR — Kdor koli lahko naslovi svoje predloge in mnenje na naš parlamentarni urad v Trstu. Zlasti nas zanimajo mnenja predstavnikov slovenskih organizacij in združenj vseh treh pokrajin. Radi bi se srečali tudi s predstavniki drugih strank ustavnega loka, s tistimi, ki niso predložile svojega zakonskega osnutka v parlamentu. Naša želja je namreč, da bi se tudi druge politične sile

končno izrekle v tej zvezi in podprle naš boj, za pravice slovenske manjšine v Italiji.

VPRAŠANJE — Kdaj bo, po tvojem mnenju, prišel zakon v razpravo v parlamentu?

ODGOVOR — Teško je v sedanjem trenutku predvidevati kdaj bo zakon prišel v razpravo v parlamentu. Predsednik Andreotti je obljubljen komisijo za izdelavo vladnega osnutka imenoval šele ob koncu leta 1977 ter ji poveril nalogo, naj svoje delo opravi v roku enega leta. Veliko je bilo zamud in veliko jih, verjetno, še bo. Dobro bi bilo zato, da se vsa naša skupnost v sodelovanju z vsem demokratičnim, antifašističnim ljudstvom prizadeva, da se bodo predvideni roki skrajšali, da bo zakon čimprej prišel v razpravo v parlament. Seveda z naše strani, lahko ponovim, bomo za to napeli vse sile in vložili vse napore. Pripominjam pa da bo, kot vedno, potreben skupen, enoten nastop ker le taka oblika boja je najbolj učinkovita.

Vprašanja: MIRKO KAPELJ



Tudi v Borštu je bila tradicionalna Prešernova proslava v priredbi vaškega prosvetnega društva Slovenec. Spred so izvajali domači pevski zbor, godba na pihala, recitatorji in dramska skupina, ki je ponovila veseloigro v domačem narečju "Tuežba"

Protimanjšinska politika avstrijske vlade

Peticija koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov

"Želimo preko vas obvestiti evropske države, udeleženke beograjske konference, še posebej pa podpisnice avstrijske državne pogodbe, da slovenska narodna skupnost na Koroškem po več kot dvajsetih letih od podpisa državne pogodbe še vedno ne uživa pravic, ki so zajamčene v tem mednarodnem dokumentu za zaščito njenega obstoja in pospeševanje njenega razvoja. Zakon o narodnostnih skupinah, ki ga je 7. julija 1976 sprejela avstrijska vlada, ne samo da ne pomeni izpolnitve ustreznih določil državne pogodbe, pač pa bistveno zožuje in pogojuje te pravice ... Slovenska narodnostna skupnost je še vedno žrtev šovinističnih izpadov in pritiskov zlasti nemškonalističnega koroškega hajmatdinst, katerega dejavnost meri na to, da odvzame slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice.

Stanje v naši deželi, kjer že 1300 let živimo kot avtohton narod, je takšno, da smo izpostavljeni stalnim, deloma celo uzakonjenim kršitvam človeških pravic in temeljnih svoboščin ...

Zaradi vsega tega želimo seznaniti visoke predstavnike držav udeleženk beograjske konference s položajem slovenske manjšine v Avstriji s prošnjo, da obvestijo o tem svoje vlade, z namenom da ustrezno ukrepajo in se v okviru lastnih prizadevanj zavzamejo za dosledno izvajanje sklepne listine konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, za pravično rešitev tega vprašanja, ki je hkrati vprašanje demokratičnih svoboščin sodobne Avstrije in Evrope."

To je bistvo vsebine posebne poslanice, ki so jo predstavniki obeh osrednjih or-

ganizacij koroških Slovencev, Narodnega sveta in Zveze slovenskih organizacij izročili predstavniku izvršnega sekretariata beograjske konference. Velja kot pomembno dejstvo pripomniti, da je skupaj s koroškimi predstavniki tudi zastopnik gradiščanskih Hrvatov izročil tudi spomeniko svoje narodne skupnosti z isto vsebino.

Ne glede na to, ali utegne beograjski zbor predstavnikov evropskih držav razpravljati ali karkoli stvarnega ukrepati v zvezi s peticijo koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov, pa je prihod predstavnikov obeh manjšin na beograjsko konferenco in njihov dokumentirani oris njunega stanja velikega političnega pomena za nadaljnji boj koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov za njihove pravice, se pravi za izpolnitev sedmega člena avstrijske državne pogodbe. Dejstvo je, da je njihova pritožba postala s tem uradni dokument beograjske konference, na katerega se bodo koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati v prihodnje sklicevali v svojem nadaljnjem boju za pravice, ki jim gredo.

Še neko drugo dejstvo bi kazalo podčrtati v tej zvezi. Nastop koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov na beograjski konferenci z njihovo pismeno vlogo služi kot dokaz, da je nastopil čas v mednarodnem razvoju, ko tudi manjšinsko vprašanje postaja eno izmed pomembnih vprašanj, ki še kako zadeva varnost in sodelovanje v Evropi. To tem bolj, ker koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati niso edina manjšina v Evropi. Njihov pojav pred evropsko javnostjo v obliki pisma beograjski konferenci je

primer, kako ta Evropa ne more, če hoče iti po novi proti enakopravnega sodelovanja in če hoče utrjevati varnost evropskih narodov, molče mimo neresenega vprašanja manjšin, ki se bojujejo na razne načine in z različno intenzivnostjo ne le za svoje človeške, marveč tudi za narodne pravice, za pravico do obstoja in razvoja, se pravi, za načelo, ki je danes v svetu že dobilo vidno mesto v mednarodnih odnosih.

Ko koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati s svojim pismom beograjski konferenci opozarjajo evropske države, da Avstrija ne izpolnjuje svojih mednarodnih obveznosti, s tem prispevajo viden delež k tistim prizadevanjem v sodobnem svetu in mednarodnem življenju, ki teže k spoštovanju mednarodnih dokumentov, ki skušajo mednarodne obveznosti vgraditi v temelje mednarodnega sodelovanja in mednarodnih odnosov sploh.

Končno, sklepna misel v pismu koroških Slovencev potrjuje izredno pomembno resnico, ki se kaže v sodobni mednarodni stvarnosti, da je namreč odnos do drugih narodov, najsi bodo še tako majhni, kar pomeni tudi odnos do določene narodne manjšine, dokaz stopnje demokratičnosti neke dežele in nekega družbenega sistema. Prav zato pomeni boj za pravice narodnih manjšin hkrati boj za demokratizacijo v določeni državi in s tem hkrati tudi v mednarodnih odnosih nasploh. Prav pod tem zornim kotom kaže gledati korak koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov kot njihov sicer droben, pa vendarle dragocen prispevek k prizadevanjem za demokratizacijo mednarodnih odnosov.

Velja še dodati, da je bila pobuda in odločitev predstavnikov koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov koristna zanje še z druge strani. Ta njihov korak je namreč hkrati pomenil opozorilo širši evropski javnosti, ne le delegatom na beograjski konferenci, na nevzdržno stanje manjšin v Avstriji. Tako širše seznanjanje evropske javnosti je namreč pomenilo nastop predstavnikov koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov na tiskovni konferenci s tujimi novinarji, ki delujejo kot dopisniki raznih evropskih in drugih časnikov, radia in televizije v Jugoslaviji.

DRAGO KOŠMRLJ

("Komunist", 20.2.1978)

LATINSKA AMERIKA

126 novinarjev v ječah ali koncentracijskih taboriščih

Izvršni odbor latinskoameriške zveze novinarjev je zbral podatke, iz katerih je razvidno, da je v ječah ali koncentracijskih taboriščih v raznih državah srednje in južne Amerike 126 novinarjev in da je lani 10 novinarjev izgubilo življenje. Samo v Argentini je v zadnjih dveh mesecih preteklega leta izginilo 7 novinarjev, odkar pa je na oblasti v tej državi vojaška hunta je izginilo kar 70 novinarjev. Med zaprtimi, "izginulimi" ali ugrabljenimi v Argentini, o katerih se uradno ne ve kje so, ali so živi in v čigavih rokah so, je več znanih novinarjev.

Pred nekaj tedni so sredi čilskega glavnega mesta ubili novinarja Augusta Carmona, ki ga je huntina policija več časa iskala zaradi "prevratniške dejavnosti". Dva druga novinarja so zaprli, ker sta v svojih člankih dvomila o uspehu ekonomske politike fašistične hunte. Neznan je usoda tudi generalnega sekretarja čilskega sindikata grafikov in desetine drugih novinarjev.

V Urugvajju je režimska policija že pred več kot enim letom zaprla direktorja urugvajskega združenja novinarjev, ki pa ni nikoli prišel pred sodišče. V zaporih je tudi 33 znanih urugvajskih novinarjev.

V Boliviji so obsodili na dolga leta zapora novinarje, ki so, preden je prišel na oblast vojaški režim, delali pri glasilih sindikatov rudarjev in kmetijskih delavcev.

Iz podatkov, ki jih je zbrala latinskoameriška zveza novinarjev izhaja, da na Haitiju sploh ni zaprtih novinarjev in to iz enostavnega razloga, ker so vsi "prevratni elementi" izginili ali pa so morali zbežati iz dežele.

VABIMO CENJENE NAROČNIKE,
KI ŠE NISO PORAVNALI NAROČNINE,
NAJ TO STORE ČIMPREJ

Zahod in vprašanje komunizma

Protislovja in omejenost v ameriškem obravnavanju italijanskega primera in novih problemov v Evropi

Sredstva javnega obveščanja v ZDA so ob nastanku vladne krize v Italiji dajala mnogo prostora italijanski stvarnosti in se pri tem tudi odkrito vmešavala v italijanske notranje zadeve. Tako pač kot vlada ZDA. Vzporedno s tem so ameriški časopisi, radio in televizija posegala tudi na področja drugih zahodnoevropskih držav. Repertoar "analiz" je zelo podoben tistim, ki so jih sestavljali v letih hladne vojne. Tako so po ameriških ugotovitvah rdeči "nevarnost in vzrok nestabilnosti v Italiji", "evrokomunizem in terorizem pa da sta dve nitki iz iste mreže, katere možgani so seveda v Moskvi".

Vmešavanje je več kot očitno in nobena diplomatska akrobacija ne more omiliti njegovega pomena in teže. Povejmo brez ovinkov: ameriška nota z dne 12. januarja t.l. je potrdilo doktrine o omejeni suverenosti, je predrzno omejevanje avtonomije in neodvisnosti držav in narodov, je, skratka, značilna poteza hladne vojne.

In tu prihajamo do vprašanja: zakaj na osnovi takšnih nazorov o sodobnem svetu toliko tveganja? To so vprašanja, na katera bi bilo po našen mnenju najti odgovor ne samo in ne toliko zaradi želje po miselni politični razjasnitvi, temveč tudi in predvsem zaradi soočanja s pomanjkanjem realizma v obravnavanju sedanjega mednarodnega položaja.

Vzrok Carterjeve taktike in naglice njegove poteze je lahko odkriti. Kriza francoske levice, nenehne težave med socialisti in komunisti na Portugalskem in splošnejši procesi v evropski levici so ga pripeljali do misli, da bi bilo dobro "izolirati in ostro obsoditi italijanski primer". Vrh tega je abstraktno razpravljanje o "komunističnem vprašanju" v revijah in na univerzah eno, drugo pa je soočanje s konkretnimi procesi, ki spreminjajo sliko notranje (in ne mednarodne) politike v neki državi. Prvi refleks je tisti prastari refleks strahu in prepovedi, ki so ga podedovali od hladne vojne: refleks politično-vojaškega bloka, ki zaupa varnost in izvajanje oblasti edino neokrnjeni strnjnosti imperija. Tukaj pa je že tretji vzrok. V intelektualnem zanimanju, vsaj kolikor zadeva ravednost (in veliko manj razumevanje pojavi, ki je v Ameriki veljalo "komunističnemu vprašanju"), je Carterjev *brain trust* dobil inspiracijo, ki je značilna za "glave": iz evrokomunizma je treba v povezavi s človekovimi pravicami narediti ključ za neravnovesje na evropskem Vzhodu. V spopadu z resničnostjo (in ne samo z resničnostjo Vzhoda) je razočarana Carterjeva administracija — pa tudi mnogi njeni zavezniki — začutila, da morajo stisniti prijem.

Ključno vprašanje, ki najbolj bode v oči med vrsticami note z dne 12. januarja in ki najbolj skrbi prav zaradi teže, ki jo imajo ZDA v svetu, je naslednje: s kakšnimi očmi, na temeljih kakšne analize, kakšne kulture skupina ameriških voditeljev — ki se je po Watergatu in po Kissingerjevem odhodu predstavila kot prenoviteljica — gleda svet v osemdesetih letih?

Ne bomo ponavljali tistega, o čemer se je govorilo ob drugih priložnostih, o gibanju, ki zajema ves svet in o spreminjanju procesov in teženj, ki nastajajo v narodih in mednarodnem ravnovesju. Gre za velik "nered" (uporabljamo banalen in nekoliko poenostavljen izraz), ki nastane vsakokrat, ko kakšna ureditev sveta — na primer v zadnjem tridesetletju — doživi krizo svojih glavnih smernic in si prizadeva, da bi našla nov red, ki bi ustrezal nastajajočim problemom in resničnosti. Nikoli, tudi v najhujših letih hladne vojne, nismo mislili, da bo svet ostal negiben in okamenel; to je veljalo, pa še to v enem samem primeru in le deloma, za Evropo. Četudi je res, da se je mednarodna ureditev ravnala po nekakšni bipolarnosti velikih sil, ne samo zaradi njune moči in pomena — ki še vedno nista oslabela in ju ne smemo zanemariti — temveč tudi zaradi "modelov" življenja in družbe, ki ju vsaka od njiju izražata v najširšem pomenu besede.

Če pogledamo mednarodne dogodke v zadnjem desetletju, na to, kar se je zgodilo v minulih petih letih, od leta 1973 dalje, ali pa če se le površno ozremo na kroniko minulega leta, nam ne bo težko ugotoviti, kako zelo in kako korenito se je spremenil scenarij mednarodnega prizorišča. Inventar bi bil lahko zelo dolg: ugodni vpliv popuščanja napetosti, zapleteni in protislovni procesi spreminjanja imperialističnih odnosov z zaostalimi deželami in deželami v razvoju in medimperialističnih odnosov, daljnosežnost krize kapitalizma, odprti nerešeni problemi dosedanjih socialističnih revolucij, neodložljivost vprašanj v zvezi z nerazvitostjo velikega delo človeštva v velikem delu sveta in tako dalje. Vse to so problemi, ki so med seboj različni, pa vendar povezani, ker dokazujejo obširnost in novost nastajajočih sprememb, ki bi se — kar zadeva obe vesilesi — utegnile sprevreči v splošno krizo ne samo njihove moči in njihovih intervencijskih možnosti, temveč tudi njihove hegemonije, njihovi zmožnosti za združevanje in zedinjevanje mnogoličnosti in razčlenjenosti, ki izvirajo iz resničnosti mednarodnega življenja. S tem pa grozi vedno večja, vedno bolj občutna nevarnost prav tistemu naravnemu vplivu, ki ga imata obe vesilesi: da bo ta nered, ki smo

ga omenjali se mu ne bosta poskušali upirati in ga zaustaviti, postal kroničen in bo povzročil svetovno krizo s popolnoma negativnimi značilnostmi.

V tem splošnejšem okviru je treba po našem mnenju obravnavati "vprašanje komunizma" v zahodni Evropi. To, kar prizadene v ameriški noti z dne 12. januarja, vsekakor ni sovražnost komunizma. Samo politični diletanti lahko pišejo naslove — kot sta pisala "Il Manifesto" in "Lotta continua". "In kaj sedaj, Berlinguer?" (toda kaj niso še do nedavnega pisali, da je Carterjeva "naklonjenost" eden od največjih dokazov našega popuščanja?) — kot da so družbeni in politični procesi v Evropi odvisni od dobrohtnosti nekaterih oblasti in prefinjene diplomatske igre, ne pa od globokih teženj po prenovitvi in spremembah, ki črpajo svojo moč iz resničnosti. Kar najbolj prizadene v tej noti, je politična in kulturna omejenost, s katero obravnava sodobnost. Pa se izognimo dvoumnosti. Zaradi prenehanja hladne vojne in pozitivnega učinka procesa popuščanja napetosti se ja vsa evropska levica z velikim realizmom soočila s problemi vojaških zavezništva na Zahodu.

Ključno vprašanje postane torej — in to je popolnoma očitno v besedilu note in komentarjih, ki so jo spremljali — sprememba sedanjih političnih ravnovesij v Evropi.

Nekateri menijo, da mora biti "meja" še vedno ideološka (politična strategija — vojaška strategija) in da je zato vsaka sprememba v politični sliki nesprejemljiva. Spet je torej začelo prevladovati mnenje, ki vsako resnično politično spremembo obravnava kot premik ravnovesja svetovnih sil v korist Moskve. Zdi se nam, da vračanje — ki je med drugim polno političnih posledic — h Kissingerjevi logiki — še bolj pa v logiki hladne vojne — ne bi moglo biti bolj očitno. Trditev, ki jo je mogoče slutiti v ameriški noti (v večini komentarjev v italijanskem tisku, tudi kadar odklanjajo vmešavanje ZDA) je, da je vzrok nestabilnosti treba iskati v naraščajoči teži komunističnih partij in levice sploh. Medtem ko domneva o političnih spremembah zanika avtonomijo, razčlenjenost in celo objektivnost političnega in družbenega boja v Evropi, vse njene posledice potrjujejo nevarno slepoto glede narave, dinamike in možnih posledic evropske krize.

Resnica je, da je ta sistem, v katerem je živela Evropa v zadnjih tridesetih letih, destabiliziran in povzroča destabilizacijo, in da njegov ustroj in njegovi mehanizmi ne obnavljajo. Več kot dvajset let je živel v utvari neomejene blaginje, naraščajočega in nepretrganega bogastva in je skrival v senci gospodarskega razcveta notranja protislovja svojega lastnega razvoja hkrati pa tudi zunanja protislovja, kolikor gre za njegovo združljivost z drugimi kapitalističnimi gospodarstvi, ameriškim in japonskim. Dovolj je bila sprememba enega samega dejstva v svetovnem gospodarstvu — v cenah nafte — in že so se vsa protislovja združila v večji ali manjši meri v vseh evropskih državah in v odnosih med Evropo in drugim kapitalističnim svetom.

Ko se danes soočamo s tragedijo mladine, z vprašanji zaposlovanja, z ohromelostjo procesov proizvodnje, z neverjetno potrato v potrošnji in hkrati s parazitstvom korporacij, z vprašanji varčevanja in reform, ne razpravljamo o ničemer drugem kot o krizi sistema, ki se povezuje in prepleta z vprašanji, ki sodijo v poglavje demokracije in zanimajo državo, ustanove, družbo.

Celo poglavje zgodovine se sklepa, in to ne opazno. Če bi ga hoteli povzeti s formulacijo, bi lahko rekli, da se je iztekla vsebina odgovora, ki ga je dal kapitalizem v tridesetih letih, ko je znal rešiti svoje krize s keynesovsko gospodarsko in državno politiko. Ta je posegla svoj vrh po drugi svetovni vojni, danes pa kaže vse svoje pomanjkljivosti. Še več: nevarnost resnične družbene in politične nestabilnosti, ki bo grozila, če ne bi z njo prenehali, kajti nekaj je pri tem odločilno: pisani svet evropske levice, ne samo komunistične, se kljub vsemu poskuša spoprijemati s političnimi, družbenimi in gospodarskimi vprašanji splošne krize, realistično pa, tudi z neovrgljivim teoretičnim in praktičnim pogumom.

Zato se moramo ob razpravljanju ameriške note z dne 12. januarja o "demokratskih vrednotah" Italije in ZDA, ki da "niso iste kot vrednote KPI", vprašati ne samo, koliko se Amerika zaveda vloge in politike komunistov v Italiji, temveč zlasti, ali vodilna nacija na kapitalističnem Zahodu ne gleda na staro celino, kot da bi jo opazovala z lune, in ali ne razume — v besednem in načelnem pomenu izraza — vrste političnih, družbenih in institucijskih problemov, s katerimi se ukvarjamo v Evropi. Z drugimi besedami: Združene države Amerike očitno ne razumejo velikanske razlike med letom 1947 in 1978. Tedaj so psegli v italijansko politiko z ogromnim plazom materialnih dobrin. Toda navno bi bilo, če bi mislili, da gre samo za to. Zmagali so tudi — priznajmo to — predvsem zaradi resnične množične privrženosti "idealom" življenjskega sistema, ki so ga prinesli v Italijo in na katerem so zgradili svoj gospodarski in politični "model". Danes prav ta ni več kos svoji nalogi, ker nima več zaleta, ne more več ponujati stabilnosti in "harmoničnosti" (da uporabimo izraz, ki ga rad uporablja Carter) vsemu Zahodu. Ni naključje, da na ameriško noto ni odgovorila samo levica, temveč so izredno ostro odgovorile tudi širše politične sile. Pomen tega "kozla" je bil očiten, zadrega pa velika tudi med "prijatelji", zlasti pa so bila prizadeta nacionalna čustva in avtonomija. Vse to bi bilo še pred letom dni nemogoče.

Za državo, ki imo še vedno vodilno vlogo v svetu, je bilo pomembno že dejstvo, da vse to vzame na znanje. K takemu razumevanju bomo lahko prispevali tudi mi s tem, da bomo branili svojo samostojnost, če bomo pravilno reševali svojo krizo, kajti četudi je res, da so mednarodni odnosi objektivno dejstvo, s katerim je treba računati, je prav tako res, da suverene odločitve posameznih narodov prispevajo k pozitivni demokratski spremembi ureditve sveta na nacionalni in mednarodni ravni.

ROMANO LEDDA - "Rinascita"

K O P E R

Spominsko obeležje borcem, ki so padli v Španiji

V Kopru so odkrili spominsko obeležje borcem, ki so se v letih 1936-39 bojevali proti fašizmu v Španiji in na tamkajšnjem bojišču žrtvovali svoje življenje za svobodo narodov Španije. Kot je znano so na pomoč protifašistom Španije prihiteli prostovoljci iz številnih evropskih dežel in celo iz Amerike ter se borili v sklopu mednarodnih brigad. Junaškega boja proti fašizmu v Španiji so se udeležili tudi mnogi Primorci, Slovenci in Italijani, in nekateri so bili tudi na vodilnih položajih svojih edinic.

Na slovesnosti, ki je bila ob priliki odkritja že omenjenega spominskega obeležja v Kopru, sta govorila, sekretar obalnega komiteja Zveze komunistov Slovenije Alojz Ceglar in predsednik Italijanske unije Leo Fusilli.

Iz govora tovariša Ceglarja povzemamo naslednje odlomke:

- Po fašističnih nasiljih nad primorskimi Slovenci in Hrvati, je bilo špansko ljudstvo med prvimi, ki so ga napadle mračne sile fašizma. Fašistični španski generali so se povezali s Hitlerjem in Mussolinijem in se z njuno pomočijo uprli vladi Ljudske fronte, to je zakoniti vladi republike Španije. To je bilo v noči med 18. in 19. julijem 1936. Tedaj so se dvignile sile reakcije proti ukrepom ljudsko-frontne vlade, ki je delila kmetom zemljo ter izvajala demokratske in socialne reforme. Demokratsko misleči državljani, predvsem delavci, so takoj stopili, zlasti v velikih mestih, na branik republike. Madrid je postal trdnjava junaškega protifašističnega odpora. Toda fašisti so imeli izdatno pomoč hitlerjevske Nemčije in fašistične Italije, medtem ko je bila španska republikanska vojska brez tuje pomoči. Zahodnoevropske države z Anglijo in Francijo na čelu so razglasile najprej same, potem pa tudi preko takratnega Društva narodov "neumešavanje v špansko vojno".

Tiste dni je tovariš Tito v "Proleteru" zapisal: "Ne nevtралnost, temveč najpopolnejšo pomoč morajo izkazati zakoniti španski vladi vse države, članice Društva narodov. Tu gre za namero fašistov razcepiti narode, gre za najstrašnejšo vojno nevtралnosti, to je blokade zakonite španske vlade, temveč s popolno in hitro vojaško, tehnično in materialno pomočjo in z oporo svetovne demokracije in pristašev miru španskemu ljudstvu".

Ponosni smo na naše "Špance", ki so tako nesebično žrtvovali vse najdražje, tudi svoje življenje, v boju proti fašistični drhali in za svobodo španskega ljudstva. Mesta slavnih bitk: Gvadalahara, Brunete, Harama, Levante, Ebro in druga so prepojeni s krvjo številnih Jugoslovanov in drugih borcev mednarodnih brigad.

Z udeležbo v španski protifašistični vojni so jugoslovanski komunisti in narodi izpričali dosledno mednarodno solidarnost in dali zgled, kako se je treba bojevati proti fašizmu.

Občni zbor SPD Igo Gruden in ŠK Sokol v Nabrežini

V nedeljo, 12. t.m. je bil redni letni občni zbor Slovenskega prosvetnega društva Igo Gruden in športnega krožka Sokol v Nabrežini. Delo občnega zbora je potekalo v znamenju zdravega optimizma in pripravljenosti članov, da v prihodnje še bolj okrepijo razvejano dejavnost. Po predsedniškem poročilu so bila podana še podrobnejša poročila tajnika, odbornikov in referentov. Občni zbor je v imenu občinske uprave pozdravil župan Albin Škerk, v imenu Slovenske prosvetne zveze pa je spregovoril njen podpredsednik Mirko Kapelj, ki je med drugim poudaril zlasti pomen dejavnosti pevskih zborov in izrekel priznanje pevcem ter njihovemu voditelju prof. Radoviču.

Iz poročila, ki ga podal predsednik Nevenko Gruden, povzemamo naslednje:

— Društveno delovanje zahteva veliko truda od vseh odbornikov in aktivnih članov. Povedati je treba, da se je dosedanji društveni odbor moral spoprijemati s številnimi težavami najrazličnejše narave, zlasti birokratskega in finančnega značaja. Današnji družbeni razvoj zahteva vedno več birokratskega dela pri čemer pa je prizadeto društveno delovanje. Prav zaradi birokratskih zaprek smo začeli s precejšnjo zamudo z našo športno sezono ... Omeniti je treba dalje, da na naše vloge in prošnje ter predloge ne prejemo takojšnjega odgovora pri raznih ustanovah in organizacijah, kar prav gotovo predstavlja nadaljnjo oviro za redno delovanje ...

— Štejemo si lahko v čast, da se je v zadnjih letih društvena dejavnost precej razmahnila. V minuli sezoni smo se morali sprijazniti z dejstvom, da se naše kulturno in športno delovanje odvija povečini v občinski telovadnici in večkrat tudi v šolskih prostorih. Nekatero naše prireditve so privabile na stotine ljudi in zaradi pomanjkanja prostora v naši dvorani smo morali te prireditve organizirati v občinski telovadnici, ki pa ni najidealnejši prostor za takšne prireditve. To zelo zgovorno dokazuje, da v Nabrežini nimamo primernih prostorov, v katerih bi nemoteno še bolj okrepili našo kulturno-prosvetno in športno dejavnost. Zato menimo, da je skrajni čas, da se odgovorni ljudje resno zavzamejo za rešitev tega problema.

Predsedniško poročilo se je zatem dotaknilo tudi denarnega problema. Med drugim pravi:

— Razvejana društvena dejavnost zahteva tudi precejšnje stroške. Društveni odbor si je prizadeval, da bi čim manj obremenjeval družinske blagajne, zlasti tistih družin, iz katerih izhajajo najmlajši obiskovalci telovadnice in košarkarji. Poleg članarine in prostovoljnih prispevkov prejemata naši društvi zelo skromne prispevke od javnih ustanov, s čemer ne moremo kriti vseh izdatkov. Zato smo prisiljeni, da stopimo do naših članov in zaprosimo za pomoč, kot se je na primer zgodilo pred kratkim ob nakupu vozila. In tu se vsem, ki so pomagali uresničiti naš načrt, zahva-

lujemo. Naši prijatelji-podporniki so zgovorno dokazali, kako zelo jim je pri srcu usoda naših društev.

Ob koncu predsedniškega poročila je tekla beseda tudi o značaju društev. Med drugim pravi:

— Naši društvi sta nestrankski a izrazito slovenski. Ne uporabljamo besede "apolitični", kajti naše delo je prav gotovo politično v širšem pomenu te besede, saj je tudi narodnoobrambena značaja. Obe naši društvi združujeta Slovence, ki so lahko različnega svetovno-nazorskega prepričanja in različne strankarske pripadnosti. Skupni imenovalec vseh naših članov pa je slovensko kulturno-prosvetno delo, se pravi prizadevanje za kulturno bogatitev Slovencev, ki je eno izmed nujnih sredstev za naš narodni obstanek in vsestranski nadaljnji razvoj. Tudi športna dejavnost temelji na teh načelih.

SPD TABOR – OPČINE NADALJUJE CIKLUSOM PREDAVANJ

V nedeljo, 26. t. m. ob 16,30 bo v Prosvetnem domu na Opčinah predavanje z diapozitivi dr. Adrijana Sancina pod naslovom:

"Nil, večna reka življenja".

V sredo, 1. marca ob 20. uri bo v Prosvetnem domu na Opčinah razgovor na temo: "Likovna ustvarjalnost in razstavna dejavnost prosvetnih ustanov na Tržaškem. Sodelovali bodo predstavniki Kraške galerije v Repnu, Slovenskega kluba v Trstu, dolinske Torklje in openskega SPD Tabor.

Razgovor prireja SPD Tabor.

Od petka dalje je v openskem Prosvetnem domu razstava del slikarja Edvarda Zajca. Odprta bo do 5. marca.

PD VESNA – KRIŽ: SREČANJE S SLOVENSKIMI USTVARJALCI

Prosvetno društvo Vesna priredi v nedeljo 26. t. m. ob 17,30 v Ljudskem domu v Križu srečanje s slovenskimi ustvarjalci.

Sodelujejo: glasbenik Rado Simoniti, likovnik Robert Hlavaty in pesnica Marija Mijot.

Prireditve spada v okvir pobud v počastitev praznika slovenske kulture.

PREŠERNOVA PROSLAVA V GLEDALIŠČU "PREŠEREN" V BOLJUNCU

Koordinacijski odbor prosvetnih društev iz občine Dolina priredi skupno Prešernovo proslavo v soboto, 25. februarja ob 20,30 v gledališču "Prešeren" v Boljuncu.

Sodelujejo:

Osnovna šola s Peska, pevski zbori Prešeren iz Boljunca, Slavec iz Ricmanj in zbor in Mačkoli, mladinska godba na pihala iz Boršta ter recitatorji. Slavnostni govor: Marij Čuk.

STALNO SLOVENSKO
GLEDALIŠČE
Kulturni dom v Trstu

Anonimo Veneziano:

BENEČANKA
(La Venexiana)

V soboto, 25. februarja ob 19.30

Kole Čašule

VRTINEC

Izvirni makedonski naslov:

VITEL

Prevod: Janko Moder
Kostumi: Marija Vidau
Režija in scena:
LJUBIŠA GEORGIJEVSKI

v soboto, 25. februarja ob 22. uri
v ponedeljek, 27. februarja ob 20.30

v torek, 28. februarja ob 20.30

v sredo, 1. marca ob 20.30

v četrtek, 2. marca ob 20.30

v petek, 3. marca ob 20.30

Zaradi eksperimentalnega značaja predstave je število sedežev omejeno. SSG prosi cenjene obiskovalce, da pravočasno rezervirajo sedež.

Prodaja vstopnic pri blagajni kulturnega doma ob delavnikih od 12. do 14. ure, tel. 734265.

Priznanje dvema gledališkima umetnikoma

Gledališki igralec Corrado Pani in režiser Francesco Macedonio sta v Rimu dobila nagrado Inštituta italijanske drame za leto 1977. Corrado Pani za interpretacijo in Macedonio za uprizoritev Cankarjevega Idealista. S to predstavo je Stalno gledališče Furlanije-Juljske krajine debitiralo v Trstu 18. novembra 1976, potem pa gostovalo z njo v Rimu, Firencah, v Aquili ter v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in Portorožu. Idealista si je skupno ogledalo 52.326 ljudi. V Ljubljani so predstavo posneli tudi za televizijo, obenem tudi za RAI-TV. Turneja po Jugoslaviji je predstavljal višek večletnega načrta za razvoj in utrjevanje kulturnih imenjav.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino

Direktor ALBIN ŠKERK

Ureja uredniški odbor

Odgovarja FERDI ZIDAR

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047

Dopisništvo v Gorici: Ulica Loccbi, 2

telef. 24-36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 3.000 lir

Tisk: Tipoffset Riva

Trst, Ulica Torrebianca, 12